

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบัน*

AN APPLICATION OF TECHNOLOGY TO DISSEMINATE BUDDHIST ART IN THE PRESENT ERA

พระปรกณ สมจาโร (นุชม่วง)*, สุภารัตน์ ชวดชุม และพระครูบวรชัยวัฒน์
PhraPakorn Smajaro (Nuchmuang), Suparat Chuadchum and Phrakhrubowonchaiwat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand
*Corresponding author E-mail: ptoto2838@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบัน 2) ศึกษาเปรียบเทียบการเผยแผ่พุทธศิลป์ในปัจจุบันที่มีความแตกต่างกับอดีต 3) แนวทางการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงงานพุทธศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาในครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) การใช้งานเทคโนโลยีเพื่อศึกษาค้นคว้าผลงานด้านพุทธศิลป์ของพุทธศาสนิกชน ยังไม่เป็นที่ประจักษ์หรือยอมรับจากสังคม 2) เกิดวิธีการและแนวความคิดในการเผยแผ่พุทธศิลป์ในรูปแบบของการใช้เทคโนโลยีที่ต่างไปจากเดิม 3) มีแนวทางในการใช้งานเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดไปจากรูปแบบในอดีต เพราะปัจจุบันนั้นได้มีเทคโนโลยีที่สามารถให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้สะดวกรวดเร็วทำให้พุทธศาสนิกชนที่มีความสนใจในด้านพุทธศิลป์ได้สืบค้นข้อมูลหลากหลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ ภาพยนตร์ นิตยสาร หนังสือ หรือเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ให้เข้ากับพุทธศิลป์ที่ทันสมัยนั้น จะทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงพุทธศิลป์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ระบบสื่อต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มาถ่ายทอดผ่านงานพุทธศิลป์ที่น่าสนใจ และง่ายต่อการโน้มน้าวจิตใจของผู้คนมากยิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อเรียนรู้งานพุทธศิลป์โดยสามารถค้นคว้าหาข้อมูลแหล่งความรู้ได้อย่างไร้พรมแดน

คำสำคัญ: เทคโนโลยี, พุทธศิลป์, พุทธศาสนิกชน

* Received October 22, 2023; Revised March 13, 2024; Accepted March 13, 2024

ABSTRACT

The article on the topic of applying technology to disseminate Buddhist art in the modern era aimed to 1) study the application of technology to propagate Buddhist art in the modern era, 2) study and compare the propagation of Buddhist art in the present that is different from the past, and 3) present guidelines for using technology to access Buddhist art in Buddhism. This study employed various methods to allow Buddhists to access information sources conveniently and quickly. The study found that 1) The use of technology by Buddhists to study and research Buddhist artworks still needed to be evident and accepted. 2) Methods and ideas for propagating Buddhist art using technology different from before have been initiated. 3) There were guidelines for using technology that is a leap forward from the past because nowadays, there is a technology that allows Buddhists to access information sources conveniently and quickly. It allows Buddhists interested in Buddhist arts to search for information through various channels such as television, movies, magazines, books, or social media technology. Applying technology to modern Buddhist art will allow Buddhists to access Buddhist art conveniently and quickly. Therefore, various media systems are essential in conveying the principles and teachings of Buddhism through interesting Buddhist artworks, making it easier to influence people's minds even more. Therefore, it is important to create educational opportunities to learn Buddhist art by being able to search for information and sources of knowledge without borders.

Keywords: Technology, Buddhist art, Buddhists

บทนำ

พระพุทธศาสนาในยุคที่เทคโนโลยีเข้าถึงถือว่าเป็นเรื่องที่ทำลายต่อความเป็นอยู่ในสังคมอย่างมาก ด้วยว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะหลัง ๆ มักจะเป็นการเผยแผ่โดยอาศัยโอกาสสำคัญ เช่น วันสำคัญทางพุทธศาสนาหรือประเพณีประจำปีของวัดเท่านั้น ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้จึงถูกมองว่าเป็นการเผยแผ่อยู่ในพื้นที่จำกัดไม่กว้างขวางอย่างที่เคยเป็นมา คือเพียงแค่การแสดงธรรมเทศนาในโอกาสสำคัญเท่านั้น การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงเป็นหลักธรรมที่สามารถอธิบายให้เข้ากับศตวรรษที่ 21 โดยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ซึ่งผู้ใช้สื่อเทคโนโลยีมีอำนาจและมีความกระตือรือร้นในการใช้สื่อ เพื่อแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างกัน ผ่านการโพสต์รูป

ข้อความ แสดงความคิดเห็น ฯลฯ โดยมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ในฐานะผู้เผยแพร่รุ่นใหม่จึงต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ส่งสารที่มีอิทธิพลอย่างมาก ในการนำพุทธศาสนิกชนเข้าหาธรรมะ โดยการทำหน้าที่ผลักดันและขับเคลื่อนพุทธศาสนา เชิงรุกให้เข้าถึงตัวบุคคลและสังคมให้มากขึ้น โดยใช้ นวัตกรรมทางการสื่อสาร เช่น Website, Blogs, Facebook, Instagram, Twitter, Line, YouTube และ Applications บน Platform ต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแผ่กิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา

ในยุคปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด ทำให้พุทธศาสนิกชน ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมเหล่านี้อย่างไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ การสื่อสารไร้พรมแดนจึงมี อิทธิพลเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิต ดังนั้น เราทุกคนควรตระหนักถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยี ให้ได้มากที่สุด เพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการเผยแผ่ต่อไป สถาบันทางศาสนาจึงมี บทบาทต่อการดำรงชีวิต ซึ่งวัดได้กลายเป็นศูนย์รวมของสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นโรงเรียน เป็นโรงพยาบาล เป็นสถานที่พ่อนคลาย และนอกจากนั้นวัดก็ยังถือว่าเป็นแหล่งรวบรวมของ งานศิลปกรรมที่สำคัญของชุมชนในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม นาฏกรรม และ สถาปัตยกรรม พุทธศิลป์มีรากฐานที่ผูกพันกับวิถีดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทย เช่น ภาพเขียน พุทธปฏิมา สิ่งก่อสร้าง วรรณกรรม ซึ่งศิลปะแขนงต่าง ๆ ได้รับการกล่าวขานว่า เป็นพุทธศิลป์ ด้วยเหตุผล คือ เพราะสร้างขึ้นในปริมณฑลของวัด มีเนื้อหาสาระและเกี่ยวข้อง กับพระศาสนา เช่น พุทธประวัติ พุทธปฏิมา ฯลฯ เกี่ยวข้องกับคำสอน โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีสามโลกในไตรภูมิและอีกประการหนึ่ง เพราะศิลปะหรือช่างจะแสดงเจตจำนง ในการ เนมิต ศิลปกรรมด้วยพลังศรัทธา และเป็นพุทธบูชา (สงวน รอดบุญ, 2545) พุทธศิลป์ ที่เกิดขึ้นภายในวัดทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ นับได้ว่าเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ และเปรียบเสมือนเป็นเอกลักษณ์ของความเป็น ไทย เพราะภายในพุทธศิลป์ วิหาร มีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมความเจริญ ของชาติ ที่มีความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งสถานที่รวมการศึกษา สามารถ ศึกษาย้อนกลับไปได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น รวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ในภาคพื้นที่ต่าง ๆ

นอกจากนี้พุทธศิลป์ในวัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษ ตามหลักพระพุทธศาสนาอีกด้วย (พระครูภัทรจิตตาภรณ์ และคณะ, 2563) การกำหนดรูปแบบพุทธศิลป์ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีคุณค่า “พุทธศิลป์นี้จะมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลทางด้าน ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ซึ่งเป็นเครื่องแสดงประวัติความเป็นมา อันเก่าแก่ของชุมชนของชาติ” รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้อง กับแนวความคิด ความเชื่อของบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ในส่วนของช่าง

ที่ได้ลงมือเขียนศิลปะลงในสมัยใดก็ย่อมมี เอกลักษณ์สามารถถ่ายทอดความเป็นไปและสิ่งแวดล้อมในสมัยนั้นเอาไว้ในจิตรกรรมที่ท่านสร้างขึ้นในยุคนั้น ๆ ด้วย และด้านเอกลักษณ์การแสดงการรับรู้หรือความเข้าใจถึงที่มาสถานที่ตั้ง ชนชาติ ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่ง (พระเทพปริยัติสุธี, 2545) จากสถานการณ์การบริหารจัดการพุทธศิลป์ภายในวัดปัจจุบันนี้ ยังติดอยู่กับรูปแบบการบริหารในรูปแบบเดิม ๆ ที่ย่ำอยู่กับที่ คือไม่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่ถูกต้องตามหลักการซึ่งสอดคล้องกับ (กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, 2562) กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม ในการบริหารจัดการพุทธศิลป์ภายในวัด มีผลต่อวิกฤตค่านิยม ทักษะคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ควบคู่กับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานการมีสถาบันทางสังคม ที่เข้มแข็ง ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนในการร่วมขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพุทธศิลป์ของสิ่งนั้น ๆ ล้วนแต่นั่นเรื่องการรักษาให้คงคุณค่าของเดิม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม เป็นต้น

ดังนั้น การบริหารจัดการพุทธศิลป์ภายในวัดจึงมีปัญหาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ขาดการแก้ไขที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ “การบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม และกลายเป็นวัดร้าง ปัญหาเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องถูกหลักการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมตั้งมาจากคณะสงฆ์ และจะกลายเป็นสาเหตุใหญ่ส่งผลเสียหายถึงความทรุดโทรมเสื่อมสลายของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในภายหน้าอีกด้วย” (พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธาดา), 2557) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์จำเป็นต้องใช้เพื่อเป็นหลักฐานในการเก็บรักษาไว้ได้ในระยะเวลานานเหมาะสมแก่ผู้ศึกษา ผู้รับข้อมูลสารสนเทศ และสะดวกในการเผยแผ่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น โดยสังคมไทยซึ่งมีสถาบันศาสนารวมอยู่ด้วย และมีการใช้การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีหลายรูปแบบเพื่อการติดต่อสื่อสาร ตามปกติการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้ฟังอย่างรวดเร็ว ผ่านเทคโนโลยีที่แพร่หลาย เช่น แอปพลิเคชัน Line Facebook หรือ Platform ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันนี้ ผู้รับข่าวสารจะรับรู้ได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐาน ช่วงเวลาและโอกาสของผู้รับด้วย ซึ่งมุ่งให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ ความเข้าใจในพุทธศิลป์และประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง

พุทธศิลป์

มีความเชื่อกันว่ามีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในการสร้างสอุป ในมหาปริณิพพานสูตร ได้กล่าวว่า พระอานนท์เถระได้ทูลถามพระพุทธเจ้าก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า จะให้จัดการพระสรีรารของพระองค์อย่างไร พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ให้จัดการดังเช่นพระศพ

ของพระมหาจักรพรรดิโดยทั่วไป คือให้ประสมเพลิงและบรรจุ (เจ้าธูลี) พระอังคารไว้ในพระสถูป พุทธศิลป์ที่สร้างขึ้นในยุคพุทธกาลเน้นประโยชน์การใช้สอยเป็นสำคัญ และมุ่งพัฒนาที่ตัวบุคคลเป็นหลัก จึงปรากฏพุทธศิลป์ประเภทสถาปัตยกรรม ต่อมาจึงปรากฏเป็นประติมากรรม คือ พระพุทธรูป ที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อจากชาวกรีกที่นิยมสร้างรูปเคารพแทนเทพเจ้า พระพุทธรูปจึงเริ่มแพร่หลายกระจายในยุคที่มีพระสาวกเข้ามาประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช จึงนิยมสร้างพระพุทธรูปเป็นเครื่องหมายเตือนสติ เมื่อใดที่ผู้คนมีความทุกข์ ทั้งทางกายและใจ เมื่อได้เพ่งดูพระพุทธรูป ความทุกข์ก็จะลดลง พระพุทธรูปจึงเป็นเครื่องหมายของการดับทุกข์และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจในด้านความดีงาม และกล่าวได้ว่าพุทธศิลป์เป็นเหมือนสะพานบุญหรือเป็นสิ่งที่น้อมนำความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ประเภทของงานพุทธศิลป์ ที่ช่างศิลปะหรือศิลปินส่วนใหญ่สร้างสรรค์ขึ้นก็เพื่อแสดงถึงความรัก ความศรัทธาเชื่อถือนต่อพระพุทธศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมอยู่ในวัดต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นวัด โดยเฉพาะที่เป็นงานศิลปะแขนงทัศนศิลป์ (Visual Art) ประกอบด้วย

1. งานสถาปัตยกรรม (Architecture) เช่น สิ่งก่อสร้างหรือศาสนสถานในวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหาร กุฏิ สถูป เจดีย์ ศาลาการเปรียญ หอไตร หอระฆัง
2. งานประติมากรรม (Sculpture) เช่น พระพุทธรูปหรือพระปฎิมา ทั้งที่มีลักษณะเป็นงานนูนต่ำ นูนสูง ลอยตัว รวมทั้งลวดลายประดับศาสนสถานด้วย
3. งานจิตรกรรม (Painting) เช่น ภาพเขียนประดับฝาผนังของศาสนสถาน ได้แก่ ภาพเขียนบนผนังโบสถ์ วิหาร ศาลา รวมทั้งภาพประกอบในสมุดไทยที่แสดงเนื้อหา เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา พุทธประวัติ วรรณกรรม ปรีชาธรรม ฯลฯ งานพุทธศิลป์ไทยในอดีตมีลักษณะเป็นแบบอุดมคติ (Idealistic) แสดงเนื้อหาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ รวมถึงพุทธศิลป์ที่ปรากฏทุกประเภท เป็นที่ประจักษ์พยานแห่งความศรัทธาของพุทธบริษัท ต่อมาทุกยุค (โกสม สายใจ, 2560) ตัวอย่างเช่น จิตรกรรมไทยภาพเขียนที่มีลักษณะเป็นแบบอย่างของไทยที่แตกต่างจากศิลปะของชนชาติอื่นอย่างชัดเจน มีลวดลายที่มีชื่อเรียกต่างกัน ซึ่งนำรูปร่างจากธรรมชาติมาประกอบ เช่น ลายกนก ลายกระจัง ลายเครือเถา เป็นต้นหรือเป็นรูปที่มาจากความเชื่อและคตินิยม เช่น รูปคน รูปเทวดา รูปสัตว์ รูปยักษ์ เป็นต้น ดังนั้นจิตรกรรมไทยจัดเป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม และแสดงความรู้ลึกถึงชีวิตจิตใจของความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยนละมุนละไม สร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนได้ลักษณะประจำชาติมีลักษณะและรูปแบบเป็นพิเศษ นิยมเขียนบนฝาผนังภายในอาคารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และอาคารที่เกี่ยวกับบุคคลชั้นสูง เช่น โบสถ์วิหาร พระที่นั่ง วัง บนผืนผ้า บนกระดาน และบนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยเขียนด้วยสีฝุ่น ตามกรรมวิธีของช่างเขียนไทยแต่โบราณ เนื้อหาที่เขียนมักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีต พุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิวรรณคดีและชีวิตไทยในพงศาวดารต่าง ๆ ส่วนใหญ่นิยมเขียนประดับผนังพระอุโบสถวิหารอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ประกอบพิธีทางศาสนา ในงานด้านประติมากรรมไทยที่เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกโดยกรรมวิธีการปั้น การแกะสลัก การหล่อ หรือการประกอบเข้าเป็นรูปทรง 3 มิติ ซึ่งมีแบบอย่างเป็นของไทย โดยเฉพาะวัสดุที่ใช้ในการสร้างมักจะเป็นดิน ปูน หิน อิฐ โลหะ ไม้ กระจก แก้ว ฯลฯ ประติมากรรมที่มีวิธีการจัดสร้างที่เปี่ยมด้วยศรัทธา สถาปัตยกรรมไทยเป็นศิลปะการก่อสร้างของไทย อันได้แก่ อาคาร บ้าน เรือน โบสถ์ วิหาร วังสุลุป และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่มีมูลเหตุที่มาของการก่อสร้าง การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในแต่ละท้องถิ่น จะมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และคตินิยมของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ แต่สิ่งก่อสร้างทางศาสนาพุทธมักจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีความเชื่อความศรัทธาและแบบแผนพิธีกรรมที่เหมือน ๆ กัน พัฒนารูปแบบมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้รับการสรรค์สร้างจากช่างฝีมือที่เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งมีความเป็นมาที่สำคัญควรแก่การศึกษา (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559) งานพุทธศิลป์ส่วนใหญ่อยู่คู่กับวัดในพุทธศาสนามาโดยตลอด ทำให้มีวิวัฒนาการและการขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็วและกำลังเป็นที่น่าสนใจของคนในสังคม เนื่องจากมีคุณค่าทั้งความสวยงามของรูปแบบและคุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราว ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสื่อธรรมะที่สำคัญสำหรับใช้สอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้คนได้เป็นอย่างดี (จรี วิจิตรวาทการ, 2558) กล่าวถึงบุคลิกภาพของคนไทยว่า “คนไทยเป็น Thai culture and behavior คนไทยมีวัฒนธรรมแบบกลาง ๆ พอมีพอกิน สบาย ๆ มีความสุขตามอัตภาพ รักสงบ เดินสายกลาง ใจเย็น มีดุลยภาพ จิตใจสงบ สังคมน่าอยู่เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ ไม่ได้เข้าสู่วัฒนธรรมบริโภคนิยมผู้ชายไทยมีสถานภาพเหนือกว่าผู้หญิงแต่จะไม่กดขี่ผู้หญิง ผู้ชายเป็นความหวังของ ครอบครัว” รูปแบบของงานพุทธศิลป์จึงกล่าวได้ว่าเป็นการถ่ายทอดลักษณะของคนไทยให้ปรากฏในผลงาน แฝงหรือซ่อนเร้นอยู่ในผลงานที่ท้าทายคนทั่วไปแต่ก็สามารถมองเห็นได้ เช่น ความสุภาพ ความอ่อนหวานจากการใช้เส้นโค้งเป็นหลัก ความสงบร่มเย็นจากเรื่องราวทางพุทธศาสนาและการใช้สีฝุ่น ซึ่งทำมาจากธรรมชาติโดยตรง มีอารมณ์ขัน สนุกสนาน ในภาพที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้าน ฯลฯ งานพุทธศิลป์จึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานมีรูปแบบหรือลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากงานศิลปะของชาติอื่น ๆ และมีหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศิลปกรรมเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่สนใจได้ศึกษาพุทธศิลป์เพื่อ เป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาให้คงอยู่ตลอดไป ผู้สร้างงานพุทธศิลป์ในปัจจุบันซึ่งอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของวงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลให้โลกตะวันตก โลกตะวันออกเชื่อมต่อกันได้โดยสะดวกรวดเร็วเป็นโลกไร้พรมแดน (Globalization) เกิดการผสมผสานกันทั้งด้านรูปแบบ เทคนิควิธีการ รวมทั้งแนวคิดใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์งานด้วย ซึ่งทำให้เกิดผลงานพุทธศิลป์ในสังคมปัจจุบันในลักษณะของงานพุทธศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary art) ที่ยังคงเนื้อหาหลักธรรมทางพุทธศาสนาและพุทธปรัชญาในลักษณะของการประยุกต์พุทธธรรมเชิงพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของคนในสังคมปัจจุบันที่ต่างต่างนั่นเอง

การเข้าถึงพุทธศิลป์และการใช้เทคโนโลยียุคปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการหลายวิธี เช่น 1) วิธีการพูด 2) วิธีการทำตัวอย่างให้ดู 3) วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใด ๆ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรืออุบาสก อุบาสิกา นักเผยแผ่ที่ดีต้องมีพุทธวิธีในการสอนโดยเริ่มจากปรัชญาขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญา ซึ่งประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกัน ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสื่อออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ต เช่น คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เข้ามามีอิทธิพลในการใช้ชีวิตประจำวันกับมนุษย์และสังคมโลก กล่าวได้ว่า เครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง ภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ (เมธี เชษฐวิสูตร, 2562)

เมื่อเวลาเปลี่ยนไปเทคโนโลยีทางด้านดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ระบบแอนะล็อกเนื่องด้วยประสิทธิภาพการรับส่ง ข้อมูลที่รวดเร็วแม่นยำและการจัดเก็บที่คงทน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้สะดวก รูปแบบกระบวนการสื่อสารในระบบดิจิทัลมีลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการสื่อสารทั่วไป ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) ข้อมูลหรือสาร (Message) สื่อกลาง (Media) และผู้รับสาร (Receiver) เป็นการส่งข้อมูลหรือสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ส่วนตัวกลางทำหน้าที่ส่งสารก็คือสื่อความแตกต่างก็อยู่ตรงที่ “สื่อกลาง” ของกระบวนการสื่อสารระบบดิจิทัลจะจัดเก็บและจัดส่งเฉพาะข้อมูลที่ถูกบันทึกในรูปของรหัส ดิจิทัลเท่านั้น (ดาราทิปะปาล และคณะ, 2533) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ทำให้มัลติมีเดียถูกนำไปใช้ประโยชน์ในงานด้านต่าง ๆ ในแทบทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม ด้านธุรกิจ ด้านสื่อสารมวลชน และด้านการศึกษา ซึ่งในการเข้าถึงพุทธศิลป์ด้วย animation นั้นมีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นมากมาย เช่น งานสแกน 3 มิติ พระพุทธรูป กรณีตัวอย่างการสแกนพระพุทธรูปที่วัดตาลเอน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทางวัดมีวัตถุประสงค์ที่จะสแกนเพื่อทำแบบจำลองของพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นมาจากประวัติการสร้างวัดตาลเอนไม่มีหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับผู้สร้าง แต่คาดว่าถูกสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยเจ้าเทพศักดิ์ และจากหลักฐานทางโบราณวัตถุ เช่น พระประธานเก่าแก่ในอุโบสถที่เป็นศิลปะสมัยอยุธยา พระเจดีย์หลังองค์อุโบสถที่บ่งบอกถึงศิลปะ และอายุโบราณวัตถุว่าอยู่ประมาณสมัยกรุงศรีอยุธยาอายุกว่า 400 ปี แต่ตามเอกสารหลักฐานของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติระบุว่า วัดตาลเอนทำการสร้างบูรณะเมื่อปี พ.ศ. 2360 (ค.ศ. 1817) ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2371 (ค.ศ. 1828) เครื่องมือที่ใช้ในการสแกนงานนี้ถือเป็นเทคโนโลยีสุดล้ำ เรียกว่า เครื่องสแกน Metra และ C-track จาก Creaform ส่วนซอฟต์แวร์ที่ใช้คือ Creaform's VXElements และโปรแกรมที่ใช้จาก 3D Systems คือ โปรแกรม Designx, Wrap เป็นต้น ในส่วนการนำเสนอ

แอนิเมชันภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องทศชาติและพระศรีอารียในโบราณสถานเชิงอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมจินตนาการในการเรียนรู้พบว่าความเหมาะสมของระบบสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยวสามารถใช้สมาร์ตโฟนถ่ายภาพไปยังภาพจิตรกรรมฝาผนัง แอนิเมชันตามเรื่องราวก็จะปรากฏขึ้นอัตโนมัติ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจเรื่องราวตามภาพเขียนจิตรกรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น (พิชญ์สินี พุทธิวิศรี และคณะ, 2560) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะรัตนโกสินทร์อย่างยั่งยืนผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้งานสามารถใช้งานแอปพลิเคชันด้วยการสแกนไปที่คิวอาร์โค้ด (QR Code) ของโปรแกรมซึ่งถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างแรงจูงใจ เพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูล และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอแอนิเมชันภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องทศชาติและพระศรีอารียในโบราณสถานเชิงอนุรักษ์พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอข้อมูลจิตรกรรมฝาผนัง ช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี สอดคล้อง (พจน์ศิริ ลิ้มปิ่นนันทน์, 2560) กับผลการวิจัยพบว่าการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามาทำให้การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวมีความน่าสนใจมากกว่างานประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเดิม เพิ่มความน่าสนใจให้กับแอปพลิเคชัน สร้างความเพลิดเพลินกับผู้ใช้อีกด้วย ในการเข้าถึงพุทธศิลป์ของเยาวชนนั้นมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ พรสวรรค์ความสามารถเฉพาะบุคคล การเข้าถึงพุทธศิลป์จึงมีได้หลากหลายรูปแบบ เช่น กรณีตัวอย่าง เด็กชายเมธาสิทธิ์ บุญเผย หรือน้องข้าวปั้น เด็กอัจฉริยะงานปั้นพุทธศิลป์ นื่องสนใจงานปั้นตั้งแต่เด็ก ๆ และพัฒนาเป็นผลงานเชิงประจักษ์ โดยมีแรงบันดาลใจจากการที่พ่อแม่พาไปวัดเป็นประจำ ส่วนใหญ่จะเป็นงานปั้นลวดลายศิลปะวัฒนธรรมประเพณีไทยที่สะท้อนเรื่องราว ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

เทคโนโลยีในปัจจุบัน

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร Information and Communication Technology หมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลและการสื่อสาร นับตั้งแต่การสร้าง การนำมา วิเคราะห์หรือประมวลผล การรับและส่งข้อมูล การจัดเก็บและการนำไปใช้งานใหม่ เทคโนโลยีเหล่านี้มักจะหมายถึง คอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนอุปกรณ์ (hardware) ส่วนคำสั่ง (software) และส่วนข้อมูล (data) และระบบการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียมหรือเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ที่มีสายและไร้สาย

ปัจจุบันการสื่อสารที่มีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศ

โดยเฉพาะทางเอกสาร หนังสือต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องใช้เพื่อเป็นหลักฐานในการเก็บรักษาไว้ได้ ในระยะเวลานาน เหมาะแก่ผู้ศึกษาผู้รับข้อมูล สารสนเทศ และสะดวกในการเผยแพร่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน โดยสังคมไทยซึ่งมีสถาบันศาสนารวมอยู่ด้วย และมีการใช้การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีหลายรูปแบบ เพื่อการติดต่อสื่อสารตามปกติ การเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และให้เข้าถึงผู้ฟังอย่างรวดเร็ว โดยการสื่อสารเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านเทคโนโลยีที่แพร่หลาย เช่น แอปพลิเคชัน Line Facebook หรือ Platform ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันนี้ ผู้รับข่าวสารจะรับรู้ได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐาน ช่วงเวลาและโอกาสของผู้รับด้วย แต่สิ่งที่ต้องการทราบคือ การเผยแพร่หลักธรรมพระพุทธศาสนาสมควรจะใช้แนวทางใดจึงจะเหมาะสม และเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด บทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี และการถ่ายทอดธรรมะแก่สาธุชนหรือการใช้ส่วนบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม กระบวนการคือการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาออกมาเผยแพร่ผ่านผลงานด้านพุทธศิลป์ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจและเกิดความสุขแก่ผู้เข้าชม ศิลปะจึงเป็นสิ่งโน้มนำให้คนเข้าถึงหลักธรรมและสนใจคำสอนเพิ่มมากขึ้น พุทธศิลป์จึงเป็นงานที่สร้างสรรค์เพื่อจูงใจให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี โดยสามารถนำพุทธศิลป์มาประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับยุคดิจิทัลเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยได้ ระบบอินเทอร์เน็ตจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถ่ายทอดผ่านงานพุทธศิลป์ให้น่าสนใจและง่ายต่อการโน้มนำจิตใจให้ผู้คนมาสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น เทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา การค้นคว้าหาข้อมูลแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ของผู้คนได้มากที่สุด

จากอิทธิพลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology) และการสื่อสารสื่อใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัล (Digital) ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันอย่างมากมาย ส่งผลทำให้ขาดลักษณะหรือผิดไปจากเดิมตามแบบขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด มีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมของจิตใจและเป็นที่พึ่งในยามมีความทุกข์ร้อน ปัจจุบันผู้คนห่างไกลจากคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีแนวทางปฏิบัติ ความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาเพื่อเหลียวหลังดูงานพุทธศิลป์ ส่งผลให้มีการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งทำให้ชีวิตพบความสงบสุขร่มเย็นได้อีกด้วย

ดังนั้นพบว่าในปัจจุบันพระภิกษุสงฆ์ทั่วประเทศไทยมีการตื่นตัวกับผลกระทบของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology) การสื่อสารสื่อใหม่ ๆ และหันมาให้ความสนใจศึกษานวัตกรรมและนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสื่อใหม่มาปรับใช้กันอย่างแพร่หลาย เพื่อให้เข้ากับอัตลักษณ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จึงถือเป็นก้าวสำคัญที่พระภิกษุสงฆ์มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ รวมถึงกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดมาบูรณาการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อสังคมและต่อประเทศชาติ ตัวอย่างเช่น

วัดพระธรรมกายก็เป็นหนึ่งในวัดที่มุ่งเน้นการสื่อสารผ่านสื่อใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกไปทั่วโลก

แนวทางการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่งานพุทธศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา

ในยุคดิจิทัลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการสื่อสารและเป็นช่องทางในการสื่อสาร (Communication Channels) เพื่อขับเคลื่อนพุทธศาสนาให้ขยายวงกว้างออกไปและเข้าถึงพุทธศาสนิกชนโดยใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ทุกคนสามารถศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ในทุกที่ทุกเวลาโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ คำสอนของพระพุทธศาสนาก็จะเคลื่อนตัวไปพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Communication technology determinism) ของ (McLuhan, M., 1964) คิดสำนักโทรอนโต ชาวแคนนาที่กล่าวไว้ว่า “Medium is the message” โดยเชื่อว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถส่งผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง ซึ่งให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสาร เพราะช่องทางการสื่อสารหรือตัวสื่อ (Media) จะทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ส่งสารกับผู้รับสาร อิทธิพลของสื่อในแต่ละยุคจะเป็นตัวกำหนด หรือเป็นตัวที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ตลอดจนการจัดกระบวนทัศน์ต่าง ๆ ของสังคม เทคโนโลยีส่วนมากอธิบายลักษณะของสื่อใหม่ว่าเป็นดิจิทัล บ่อยครั้งที่มักมีลักษณะเฉพาะว่าถูกจัดทำดำเนินการมาแล้ว โยงใยเครือข่ายได้หนาแน่น บีบอัดได้และโต้ตอบระหว่างกัน ตัวอย่างของสื่อใหม่อาจเป็นอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ สื่อประสมในคอมพิวเตอร์ แต่ไม่รวมไปถึงรายการโทรทัศน์ภาพยนตร์นิตยสาร หนังสือ หรือสิ่งอื่นที่เผยแพร่แบบตีพิมพ์บนกระดาษ เว้นแต่จะมีเทคโนโลยีที่ทำให้ใช้งานการโต้ตอบดิจิทัลได้ เช่น วิกีพีเดียถือว่าเป็นสื่อใหม่อีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้ตัวแบบสื่อเชิงสังคมต้องยอมรับว่าการสื่อสารของผู้คนในโลกใบนี้เป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน คือ การรับ ข่าวสาร เป็นไปด้วยความรวดเร็วทันใจ และทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์วิทยุ และโทรทัศน์และจาก Website ต่าง ๆ เสนอข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

คำว่า “สื่อ” ในภาษาอังกฤษมีความหมายตรงกับคำว่า “Media” เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “Medum” แปลว่า “ระหว่าง” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้รับและผู้ส่งข้อมูลสามารถเข้าถึงวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว

คำว่า “สื่อ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ ความหมายของคำนี้ไว้ว่า สื่อ (กริยา) หมายถึง ติดต่อให้ถึงกัน เช่น สื่อความหมาย ชักนำให้รู้จักกัน สื่อ (นาม) หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน เช่น เขาใช้จดหมายเป็นสื่อติดต่อกันเรียกผู้ทำหน้าที่ชักนำให้ชายหญิงได้แต่งงานกันว่า พ่อสื่อ หรือ แม่สื่อ (ศิลปะ) หรือสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้หรือที่เรียกว่า สื่อผสม

คำว่า สื่อผสม คือ (Mixed media art) เป็นงานวิจิตรศิลป์ที่ผสมผสานสื่อหลาย ๆ ประเภทเข้าด้วยกัน ได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรืองานวาดเส้น ศิลปะสื่อผสมอาจมี 2 ลักษณะ เป็น 3 มิติ หรือ 3 มิติ ก็ได้ ปัจจุบันการถ่ายทอดสร้างสรรค์ ผลงานทัศนศิลป์ไม่จำกัดอยู่กับการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอาจเป็นการผสมกันทั้งการวาดเขียน การระบายสีการพิมพ์ประติมากรรมรวมทั้งการผสมผสานทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น VDO คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นต้น และวัสดุที่รองรับผลงานอาจไม่ใช่บนพื้นกระดาษ ผ้าใบ หรือเป็นรูปทรง 3 มิติ ธรรมดาอาจจะปรากฏอยู่บนสถาปัตยกรรมหรือภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเราหรือบนสื่อใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาตลอดเวลา

เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีพัฒนาทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์และเนื้อหาที่มีลิขสิทธิ์รวมทั้ง ไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกข้อเสนอแนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีดังนี้

1. ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเว็บไซต์ห้องสมุดพระพุทธศาสนาโลก ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม
2. การฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณรและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เพื่อการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพุทธศิลป์ รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม และถูกต้องตามพระธรรมวินัย
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกที่มีความพร้อมและเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางของการเรียนรู้ ไอซีทีชุมชน และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning
4. สนับสนุนให้วัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีเว็บไซต์ของวัด เพื่อเป็นการสื่อสารสองทางกับประชาชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้คนมีความใกล้ชิดธรรมะและพุทธศิลป์มากขึ้น ทั้งนี้โดยภาครัฐควรเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนชื่อเว็บไซต์และการเช่าพื้นที่จัดเก็บข้อมูลของเว็บไซต์
5. ควรมีองค์กรและผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและตรวจสอบเนื้อหาที่เผยแพร่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะทางเว็บไซต์ ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเนื้อหานั้นมีความถูกต้องตามพระไตรปิฎกสื่อใหม่กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน New Media for Propagation Buddhism in Modern Time (พระภูลาภาณู กิตติคุตโต, 2561)

สรุป

พุทธศิลป์เป็นศิลปกรรมที่สร้างขึ้นในพระพุทธศาสนา ได้มีการสร้างติดต่อกันมาหลายร้อยปีแล้วในสมัยพุทธกาล ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาช้านาน มีรากฐานที่ผูกพันกับวิถีดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทย เช่น ภาพเขียน พุทธปฏีมา สิ่งก่อสร้าง วรรณกรรม ซึ่งศิลปะแขนงต่าง ๆ และได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพุทธศิลป์ด้วยเหตุผล คือ เพราะสร้างขึ้นในปริมณฑลของวัด มีเนื้อหาสาระและเกี่ยวข้องกับพระศาสดา เช่น พุทธประวัติ พุทธปฏีมา ฯลฯ เกี่ยวข้องกับคำสอน โดยในปัจจุบันอาศัยวิธีการต่าง ๆ ในการเผยแผ่พุทธศิลป์ด้วยเทคโนโลยีในประเทศไทยจึงมีจำนวนมาก เพราะวัดเป็นจุดศูนย์กลางของพุทธศาสนิกชน มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวัด โบราณสถานในวัดจึงเป็นแหล่งสำคัญ เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิวัฒนาการทางด้านศิลปะของพุทธศิลป์ของแต่ละสมัย เป็นแหล่งศึกษาด้านประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี ศิลปะจึงมีคุณค่ามากมายมหาศาล ศาสนาเจริญที่ใดศิลปะก็เจริญที่นั่น แต่ศิลปะของพุทธศิลป์ทำให้คนเข้าใจหลักธรรมของศาสนามากขึ้น พุทธศิลป์จึงเป็นงานที่สร้างสรรค์เพื่อจูงใจให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี โดยนำพุทธศิลป์มาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพราะพุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงพุทธศิลป์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วปัจจุบันการเผยแผ่หรือเผยแผ่นั้นต้องหันมาใช้เทคโนโลยีเพราะเป็นสิ่งที่ใหม่ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงแหล่งที่ต้องการจะค้นคว้าอย่างง่ายได้แบบไร้พรมแดนจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในพุทธศิลป์ หรือพระพุทธศาสนาจึงต้องปรับตัวให้ทันยุคทันสมัย เทคโนโลยีจึงมีสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถ่ายทอดผ่านงานพุทธศิลป์ให้น่าสนใจและง่ายต่อการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้คนมาสนใจในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พุทธศาสนิกชนสามารถใช้เทคโนโลยีและเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา การค้นคว้าหาข้อมูลแหล่งความรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ของผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้นทุกภาคส่วนควรคำนึงถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้บรรลุประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลของผู้สืบค้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม. (2562). แผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2565). เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2566 จาก https://www.dra.go.th/files/download/download_document_02e88effbc22e3dff028d0854396e2d2.pdf
- โกสุม สายใจ. (2560). พุทธศิลป์กับการจัดการความรู้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 3(1), 1-10.
- จรี วิจิตรวาทการ. (2558). ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก. เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2566 จาก <http://thaipublica.org/2016/01/corruption-perceptions-index-2015-thailand/>

- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ. (2559). พุทธศิลป์: ถิ่นไทย ศิลปกรรมเพื่อพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา, 1(2), 59-74.
- ดารา ทิปะปาล และคณะ. (2533). การสื่อสารการตลาด= Marketing communications (ปรับปรุงใหม่) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- พจน์ศิริรินทร์ ลิ้มปิ่นนันทน์. (2560). เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมส่งเสริมความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ. วารสารการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 4(6), 7-16.
- พระครูภัทรจิตตาภรณ์ และคณะ. (2563). ศึกษาประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโณคณิยม. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตศรัทธาเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”. นครราชสีมา.
- พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2557). การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. ใน ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภูลาภาณู กิตติคุตโต. (2561). สื่อใหม่กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน. วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 1(2), 106-118.
- พระเทพปริยัติสุธี. (2545). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญ์สินี พุทธิวิศรี และคณะ. (2560). นวัตกรรมสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง 3 มิติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะรัตนโกสินทร์อย่างยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- เมธี เชษฐวิสุต. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(2), 521-531.
- สงวน รอดบุญ. (2545). พุทธศิลป์ลาว. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- McLuhan, M. (1964). Understanding media: The extensions of man. New York: McGraw-Hill book.